

قرارداد تحت الحمایگی ایران

۱۰ آبان ۱۳۹۴ ساعت ۱۳:۵۰

انگلیسی‌ها برای تثبیت نفوذ خود در ایران، در ۱۸ مرداد ۱۲۹۸ / نهم اوت ۱۹۱۹ و در شرایطی که احمدشاه قاجار در آخرین ماههای حکومت خود فاقد هرگونه نفوذ سیاسی در کشور بود و سلسله قاجار در آستانه انقراض قرار داشت، قراردادی با نخست وزیر وقت ایران - وثوق الدوله - امضاء کردند...

پس از خاتمه جنگ اول جهانی، انگلستان - یکی از فاتحین این جنگ - قدرت مسلط خارجی در ایران به شمار می‌آمد. زیرا نه تنها نیروهای عثمانی و حامیان آلمانی آنها شکست خورده و از خاورمیانه بیرون رانده شده بودند، بلکه روسیه هم به علت بروز انقلاب بلشویکی دچار آشفتگی و جنگ داخلی بود. بر این اساس انگلیسی‌ها نیروهای خود را تا شمال ایران پیش رانده و از طریق مرزهای جنوبی روسیه به نیروهای مخالف رژیم کمونیستی جدید روسیه کمک می‌کردند. انگلیسی‌ها برای تثبیت نفوذ خود در ایران، در ۱۸ مرداد ۱۲۹۸ / نهم اوت ۱۹۱۹ و در شرایطی که احمدشاه قاجار در آخرین ماههای حکومت خود فاقد هرگونه نفوذ سیاسی در کشور بود و سلسله قاجار در آستانه انقراض قرار داشت، قراردادی با نخست وزیر وقت ایران - وثوق الدوله - امضاء کردند. به موجب این قرارداد کلیه تشکیلات نظامی و مالی ایران تحت نظارت انگلیسی‌ها قرار می‌گرفت و امتیاز راه‌آهن و راه‌های شوسه ایران نیز به آنها واگذار می‌شد. پس از امضای این قرارداد، بین وثوق الدوله و «سرپرسی کاکس» وزیر مختار انگلیس، که خبر آن محرمانه نگاه داشته شده بود، انگلیسی‌ها منتظر تصویب قرارداد از طرف مجلس ایران نمانده و یک هیأت نظامی به ریاست ژنرال «دیکسون» و یک هیأت مالی به ریاست «آرمیتاژ اسمیت» برای تشکیل سازمان جدید ارتش ایران و اداره امور مالیه کشور به ایران فرستادند.

قرارداد ۱۹۱۹ که ایران را عملاً تحت الحمایه انگلستان قرار می‌داد با مخالفت شدید افکار عمومی مواجه شد و به تصویب مجلس نرسید. چهره‌هایی چون مرحوم سید حسن مدرس نقش مهمی در افشای ابعاد این معاهده و بسترسازی برای لغو آن ایفا کردند. حتی احمدشاه قاجار نیز تحت تأثیر مخالفت‌های گسترده مردم، حاضر نشد این قرارداد را تایید کند. وثوق الدوله با فشار افکار عمومی در چهارم تیر ۱۲۹۹ استعفا داد و مشیرالدوله - جانشین وی - قرارداد را لغو و عذر مستشاران انگلیسی را خواست. دفتر حاضر در بر گیرنده گزیده‌هایی از آثار مکتوب راجع به قرارداد ۱۹۱۹ است. هر نویسنده این قرارداد را از دریچه دید خود مورد بحث قرار داده و طبعاً گرد آمدن آنها در این دفتر به معنی تایید همه آنها از نظر ما نیست.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۰۷۲۴/ایران-الحمايگی-تحت-قرار داد>